

Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi

(2021) Cilt-Vol 3, Sayı-No 2, s-p:87-92

COVID-19 Korkusu: Banka Personeli Örneği

Abdurrahman Türkmen¹

Öz

Amaç: 2019 yılının Aralık ayında Çin Halk Cumhuriyetinin Wuhan kentinde başlayıp dünyayı etkileyen yeni korona virüs tüm dünyaya beklenmedik bir şekilde salgın olarak yayılması sonucu Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020 tarihinde Pandemi olarak tanımlayıp ilan etmiştir. 2021 yılı Nisan ayı itibariyle yaklaşık üç milyon insanın ölümüne sebep olması dolayısıyla, bireylerin korku ve kaygı düzeylerine yönelik tutumlarının incelenmesi için banka çalışanlarına yönelik 389 kişi üzerinde araştırma yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve COVID-19 Korku Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Araştırma sonucunda banka çalışanlarının cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu gibi sosyo-demografik özelliklerine göre COVID-19 korku düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmazken COVID-19 haberlerini takip edenlerin daha fazla korkuya sahip olduğu bulunmuştur. COVID-19 virüsü ile topluma sürekli basın ve medya üzerinden bilinçli farkındalık oluşturmaya yönelik korku ve kaygı ile baş etme konusunda yardımcı olmak üzere psikolojik temelli stres azaltmaya yönelik programlar yapılması ülke geneline mülki idare amirleri, yerel yönetimler birlikte hareket ederek toplumda oluşabilecek kaygı stres ve korkuyu en az seviyelere getirmeye çalışılmalıdır.

Anahtar Kelimeler

*Koronavirüs,
COVID-19,
Banka Personeli,
COVID-19 Korkusu,
Pandemi*

Makale Hakkında

Geliş: 6.02.2020

Kabul: 28.05.2021

¹ Dr., İstanbul, Türkiye, E-mail: abdurrahmanturkmen@hotmail.com, ORCID No: 0000-0002-8514-7161

Fear of COVID-19: The Case of Bank Staff

Abstract

Objective: As a result of the unexpected spread of the new corona virus, which started in Wuhan, People's Republic of China, and affected the world in December 2019, the World Health Organization defined and declared it as a Pandemic on March 11, 2020. As of April 2021, 389 people were surveyed for bank employees in order to examine the attitudes of individuals towards their fear and anxiety levels, as it caused the death of approximately three million people.

Materials and Methods: Personal Information Form and COVID-19 Fear Scale were used as data collection tools in the study.

Results and Conclusion: As a result of the research, it was found that while there was no significant difference in COVID-19 fear levels according to the socio-demographic characteristics such as gender, marital status, education status, those who follow the COVID-19 news had more fear. With the COVID-19 virus, psychologically based stress reduction programs to help the society to cope with the fear and anxiety aimed at creating conscious awareness through the press and the media, to reduce the anxiety, stress and fear that may occur in the society by acting together with the local governments and local administrations. It should be tried to bring it to low levels.

Keywords

*Coronavirus,
COVID-19,
Bank Staff,
Fear of COVID-19,
Pandemic*

About Article

*Received:
02.6.2021*

*Accepted:
05.28.2021*

GİRİŞ

COVID-19 hastalığının ilk vakaları, Wuhan'daki Huanan Deniz Ürünleri Toptancı Pazarı'na doğrudan maruz kalma ile bağlantılı olduğundan, hayvandan insana bulaşmanın ana mekanizma olduğu varsayıldı. Bununla birlikte, sonraki vakalar bu maruz kalma mekanizmasıyla ilişkilendirilmemiştir. Bu nedenle, virüsün insandan insana bulaştığı ve semptomatik kişilerin COVID-19 yayılmasının en sık kaynağı olduğu sonucuna varıldı. Semptomlardan önce bulaşma olasılığı ve dolayısıyla asemptomatik kalan bireyler virüsü bulaştırabildiğinden, bu salgını kontrol altına almanın en iyi yolu olan izolasyon uygulanmaktadır (Lai, 2020)

COVID-19 virüsünün yayılma hızı beklenmedik bir şekilde 186 ülkede görülmesi, artan sayıda virüsten etkilenmiş bireyler ve ölüm sayılarının her geçen gün artması insanlarda psikolojik olarak kaygı, stres ve korku oluşturmuştur. COVID-19 insan sağlığında kalıcı hasarlara sebep vermesi, ölümlere neden olması, virüsten kaynaklı karantina uygulanması ve birçok devletin yönetimi birtakım kısıtlamalar getirmesi sonucu bireylerde kaygı, risk ve korku oluşturmada, kalıcı psikolojik sorunlara yol açmaktadır (Naeem vd., 2020).

COVID-19 pandemi sürecinde salgından korunmak amacıyla hükümetlerin aldıkları tedbirler risk teşkil eden yaş gruplarına yönelik kısıtlamalar sürekli evde kalma durumu ve sosyal ilişkilerin azalması, halk sağlığını koruyabilmek için uygulanan, özellikle kronik rahatsızlığı olan ve 65 yaş üstü - 20 yaş altı sokağa çıkma yasağı, sosyal izolasyon, karantina, fiziki mesafe kuralı, seyahat kısıtlamaları, birçok kamu ve özel sektörde çalışma saatlerinde esneklik, uzaktan eğitim ve evden çalışma uygulaması hayatımızda değişikliklere sebep olmuştur (Dırvar vd., 2021; Demirbilek vd., 2020).

Alışkın olduğumuz hayat akışının pandemi sürecinde farklılaşmasıyla birlikte, bireylerin ve ailelerin ruh sağlığı etkilenmiştir. Bireylerde; korku (özellikle ölüm korkusu), kaygı, anksiyete ve virüs tedavisi görüp entübe olmuş iyileşmiş kişilerin bazılarında olumsuz kalıcı etkileri olacağı endişesi ve hastanelerde bulaşından kaynaklı yoğunluk olacağı düşüncesiyle yeterli ve verimli sağlık hizmeti alamama endişesi, uyku problemi gibi psikolojik sorunlara neden olabilir (Torales vd., 2020).

Çin Halk Cumhuriyeti'nde ilk vakaların görülmesi akabinde, yapılan çalışmalarda, toplu yaşam alanlarının kullanımının kısıtlanması, okulların kapatılması, insanların evlerinden dışarıya çıkmalarına izin verilmemesi, COVID-19 vaka sayısının çok hızlı kontrol altına alınmasında en etkili doğru bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir (Gu vd., 2020)

Çalışmalardan elde edilen veriler, sosyal izolasyon kararı, "Evde Kal" çağrılarının ve alınan önlemlerin ne denli isabetli olduğunu gösterir. Bu pandemi riskinde gösterilen reaksiyonlar ilgisizlikten, korkudan kayıtsızlığa ve kaderciliğe kadar umursamama veya bana bir şey olmaz şeklinde bilgisizlikten kaynaklı çeşitli tepkiler ortaya çıkmaktadır. İnsanlar pandemi tehdidi veya gerçekleşen bir pandemi sırasında ve sonrasında psikososyal stres faktörlerine verdikleri tepkiler farklılık gösterir. Korkudan kayıtsızlığa ve kaderciliğe kadar gösterilen reaksiyonlar değişen bir çeşitlilikte olabilir (Reger vd., 2020)

Daha önceki salgın hastalık dönemlerinde uygulanmış karantinanın bireylerin üzerindeki ruhsal etkilerini, Lancet'de 2020 yılında yapılmış olan bir araştırma çalışmasında, SARS virüsü bulunan biriyle temasta bulunmasından dolayı karantinaya alınan bireylerde; korku, üzüntü, sinirlilik ve suçluluk hisleri karantina süresi boyunca karşılaşılan olumsuz duygular olarak gösterilmiştir (Brooks vd., 2020).

Psikolojik iyileşmenin temel taşı sosyal destek olarak kabul edilmektedir (Hobfoll vd., 2008). Tarihteki en önemli salgınların beklenenden daha kısa bir zamanda gündemden düşmesinin sebebi olarak toplumların hızla yayılan salgın ile mücadele sürecinde önce büyük bir ilgi, panik duygusu ve korku ile tepki vermeleri fakat sonrasında salgın, kontrol altına alınmaya başlar başlamaz ilgilerini kaybetmeye başlamaları olduğu düşünülmektedir (Huremovic, 2019).

Bu bilgiyi destekler nitelikte birçok insanın salgın veya pandemi gibi durumları çok çabuk unuttuğu gözlemlenmiştir (Crosby, 2003).

COVID-19'un ülke ekonomilerine olan etkisi: İş dünyasının önde gelen kuruluşları tarafından salgın nedeniyle ülke ekonomilerinin olağanüstü zamanlardan geçtiği belirtilmekte, salgının dünyadaki bütün ekonomileri nasıl ve ne ölçüde olumsuz etkileyeceğine yönelik farklı görüş ve fikirler sunulmaktadır (Baldwin ve Mauro, 2020).

Virüsün tıbbi bulaşıcılığının yanında, ekonomik olarak da oluşturacağı olumsuz etkileri vardır. Bu olumsuz etkiler, toplumlarda artan korku ve kaygı sebebiyle panik olarak ihtiyaç fazlası ürün stoklama ve sonrasında üretimin azalması sonucu ekonomik verilerde düşüşe sebep olur.

Başlangıçta üretimdeki aksamalar sadece Uzak Doğu ülkelerinde yaşanmasına karşın, son dönemlerde bunun dünya çapındaki tedarik zincirleri üzerinde de olumsuz etkileri görülmeye başlanmıştır. Tüm işletmeler, özellikle havacılık, turizm, konaklama ve lojistik gibi alanlar ciddi zorluklar yaşamaktadır. Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) için ticari faaliyetlerini sorunsuz sürdürmeleri zorlaşmıştır (Duran ve Acar, 2020)

Karantina önlemleri, seyahat yasakları, sınırların kapatılması doğrultusunda, başta istihdam edilen işçiler olmak üzere birçok işçi kısmi olarak işlerine devam ederken birçoğu da işini kaybetme korkusu yaşamaktadır. Gidişatın belirsizliği ve panik ortamı göz önüne alındığında, birçok işletmenin yatırımlarını, mal ve personel alımını geciktirmesi olası sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

COVID-19 kaynaklı ölümlerin yanında sadece enfekte olup zamanla iyileşenlerin de olduğu bu süreçte yaşanan kitlesel panik, işverenler ve çalışanlar arasındaki uyumun ve huzurun bozulmasına sebep olmaktadır. Bunun üzerine işverenlerin çalışanlarına kısmi çalışma ödeneği sunması, esnek çalışma modellerini uygulaması veya ücretli/ücretsiz izinli sayması gibi arayışlarla birlikte evden çalışma gibi farklı sistemleri ortaya çıkarmıştır.

Ekonominin en önemli çarklarından biri olan bankalar, piyasaların sorunsuz çalışabilmesi için pandemi sürecinde kesintisiz mesai yapmışlardır. COVID-19 kaynaklı piyasaların sıkıntılı bir döneme girmesi ile devlet bu süreci uygun faiz oranlı temel destek ihtiyaç kredi paketi uygulamak suretiyle hane halkını desteklemiştir. Bu destek paketi çok yoğun ilgi görmüştür. Banka şube çalışanları bu yoğunluğu korku ve endişe ile çalışarak virüsün bulaşına karşın, bulaşma ve yayılma hızı günümüzde rastlanan diğer viral enfeksiyonlara oranla oldukça hızlı olan koronavirüsün bu etkisini azaltmaya ve koronavirüs enfeksiyonu olan insanların tedavisini sağlamaya yönelik alınan önlemlere büyük önem verilmesine rağmen bu pandemiden etkilenen banka çalışanlarının ruhsal sağlık

İhtiyaçları nispeten ihmal edilmiştir. Salgın süresince giderek artan virüse yakalanma riskinin hem kendileri hem de yakınları için hastalanma kaygı ve korkusu ile çalışmışlardır. Bu nedenle bu araştırmada banka çalışanlarının korku düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, banka personelinin COVID-19 korkusunu incelemektir.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni İstanbul ve Trakya bölgesinde çalışan banka personelleridir. Araştırmanın örneklemini ise evren içinde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile seçilen 389 katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumunu gibi sosyo-demografik bilgilerini ve pandemi dönemindeki tutum ve davranışlarını öğrenmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

COVID-19 Korku Ölçeği: (Ahorsu vd., 2020) tarafından bireylerin COVID-19 kaynaklı korku düzeylerinin ölçülmesi için geliştirilmiştir. Ölçeğin öğeleri korku üzerindeki mevcut ölçeklerin kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi ve katılımcı görüşmeleri temel alınarak oluşturulmuştur. Ölçek tek faktörlü yapıdadır ve beşli Likert tipinde (1 = Kesinlikle katılmıyorum; 5 = Kesinlikle katılıyorum). Ölçek yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçekte test yönlü madde bulunmamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığı 0,82 ve test tekrar test güvenirliliği 0,72 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın örnekleme grubuna ulaşmak için Türkiye’de faaliyette bulunan banka çalışanlarına e-mail ve akıllı telefon uygulamaları üzerinden ulaşılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların anketi online olarak doldurması için Google formlar aracılığıyla oluşturulan anket linki gönderilmiştir. Veri toplama aşaması tamamlandıktan sonra veri seti kayıp veri ve uç değerler açısından incelenmiş ve herhangi bir kayıp veri ve uç değer bulunmamıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan COVID-19 korku düzeylerinin dağılımını incelemek için basıklık (-0,003) ve çarpıklık (-0,434) katsayıları incelenmiştir. Bu katsayıları ± 1 aralığında olduğu için bağımlı değişkenin normal dağılım sergilediği görülmüştür (Hair vd., 2013)

Normallik varsayımı karşılandığı için verilerin analizinde parametrik istatistikler kullanılmıştır. Bu amaçla 2 gruba sahip bağımsız değişkenler için (Örn., kadın-erkek) bağımsız örneklemlerde t testi, 3 ve daha fazla gruba sahip olan bağımsız değişkenler için (Örn., bekar, evli, boşanmış) tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analizler SPSS 22 paket programında gerçekleştirilmiş ve anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler		n	%	Yaş (Ort±SS)
Cinsiyet	Kadın	200	51,4	34,25±5,73
	Erkek	189	48,6	36,66±7,24
Medeni Durum	Bekar	119	30,6	32,39±5,26
	Evli	249	64,0	36,45±6,66
	Boşanmış	21	5,4	40,29±6,49
Eğitim Durumu	Lise	16	4,1	40,50±6,91
	Ön Lisans	23	5,9	42,96±9,04
	Lisans	283	72,8	34,49±6,07
	Lisansüstü	67	17,2	35,52±5,64
Toplam		389	100	35,42±6,61

Katılımcıların %51,4’ü kadın, %48,6’sı erkektir. Bununla birlikte katılımcıların %64 ile çoğunluğu evli, %72,8 ile çoğunluğu lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Tüm katılımcıların yaş ortalaması ise 35,42’dir.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre COVID-19 Korku Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişkenler		n	Ort	SS	t/F	p
Cinsiyet	Kadın	200	22,80	5,86	1,833 ^a	0,07
	Erkek	189	21,69	6,05		
Medeni Durum	Bekar	119	21,76	5,78	0,888 ^b	0,41
	Evli	249	22,56	5,99		
	Boşanmış	21	21,52	6,85		
Eğitim Durumu	Lise	16	22,75	7,87	0,397 ^b	0,76
	Ön Lisans	23	22,87	5,83		
	Lisans	283	22,06	5,99		
	Lisansüstü	67	22,79	5,48		

^a Bağımsız örneklemler t testi t değeri

^b Tek yönlü varyans analizi F değeri

Tablo 2’de katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre COVID-19 korku düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklemler t testi ve tek yönlü varyans analizi bulguları yer almaktadır. Analizler sonucunda cinsiyete ($t=1,833$, $p>0,05$), medeni duruma ($F=0,888$, $p>0,05$) ve eğitim durumuna ($F=0,397$, $p>0,05$) göre COVID-19 korku düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3’te pandemi döneminde banka çalışanlarının tutum ve davranışlarına göre COVID-19 korku düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklemler t testi bulguları yer almaktadır. Analizler sonucunda uzaktan çalışma ($t=-1,14$, $p>0,05$), COVID-19 tanısı almış olma ($t=-0,26$, $p>0,05$), yakınlarında COVID-19 tanısı alan bir kişinin bulunması ($t=-0,49$, $p>0,05$) ve sosyal mesafeye

dikkat etme ($t= 0,82$, $p>0,05$) değişkenlerine göre COVID-19 korku düzeylerine anlamlı farklılık görülmemiştir. Bununla birlikte COVID-19 yakalanmaktan korkma ($t= 10,71$, $p<0,001$) ve COVID-19 haberlerini takip etme ($t= 3,90$, $p<0,001$) değişkenlerine göre COVID-19 korku düzeyleri arasında anlamlı farklılık vardır. COVID-19'a yakalanmaktan korkanların ve COVID-19 haberlerini takip edenlerin korku düzeyi anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3. Pandemi Döneminde Banka Çalışanlarının Tutum ve Davranışlarına Göre COVID-19 Korku Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişkenler		n	Ort	SS	t	p
Uzaktan Çalışma	Evet	53	21,40	5,31	-1,14	0,26
	Hayır	336	22,40	6,06		
COVID-19 tanısı alma	Evet	13	21,85	5,79	-0,26	0,80
	Hayır	376	22,28	5,98		
Yakınlarında COVID-19 tanısı alma	Evet	141	22,06	6,37	-0,49	0,62
	Hayır	248	22,38	5,74		
Maske takma	Evet	388	22,26	5,98	-	-
	Hayır	1	25,00	-		
Sosyal mesafeye dikkat etme	Evet	373	22,31	5,93	0,82	0,41
	Hayır	16	21,06	6,92		
COVID-19 yakalanmaktan korkma	Evet	339	23,36	5,29	10,71	0,000
	Hayır	50	14,84	4,96		
COVID-19 haberlerini takip etme	Evet	356	22,62	5,80	3,90	0,000
	Hayır	33	18,45	6,57		

Not: Maske takmayan sadece bir kişi olduğu için bu maddeye ait t değeri hesaplanamamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamında banka çalışanlarının korku düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Öncelikle banka çalışanlarının korku düzeyleri sosyo-demografik değişkenlerden olan cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumuna göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda banka çalışanlarının korku düzeylerinin cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Yani cinsiyeti, eğitim durumu veya medeni durumu ne olursa olsun tüm banka çalışanları COVID-19'dan aynı derecede korkmaktadır. Banka çalışanlarının iş ortamında genel olarak cinsiyet farkı gözlemlenmezken görev dağılımı yapılmaktadır. Gişe çalışanları, bireysel ve ticari portföy personelleri ve operasyon personelleri çalışma ortamında genellikle denklilikleri birbirlerine eş değer eğitim seviyelerinde çalışanlardır. Evli veya bekâr çalışanların ağırlıkta görev dağılımında göstermiş oldukları performansa göre görevlendirdiklerinden görev dağılımında yapılan işler birbirlerini tamamlar niteliktedir. Müşteri ile ilk teması bireysel veya ticari portföy çalışanları yapsa da veya banka şubesine gelen müşteri gişe personeli tarafından da işlemi yapılırsa aynı ortamda olmaları çalışanların birbirleri ile iş akışı kaynaklı temasta olmaları yapılan araştırma çalışması sonuçlarındaki verilere göre korku düzeylerinin aynı olması gerekçe görülebilir. Bu sonuç, banka personelinin çalışma yapısından kaynaklanıyor olabilir. Zira yapılan bir çalışmada COVID-19 anksiyetesi geliştirme bakımından cinsiyet istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Çınar vd., 2021).

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuç ise banka çalışanlarının uzaktan çalışma, COVID-19 tanısı almış olma, yakınlarında COVID-19 tanısı alan bir kişinin bulunması ve sosyal mesafeye dikkat etme değişkenlerine göre COVID-19 korkularında fark olmamasıdır. Diğer bir deyişle uzaktan çalışan ya da çalışmayanların; COVID-19 tanısı almış ya da almamış olanların; çevresinde tanı alan biri bulunan ya da bulunmayanların; sosyal mesafeye dikkat eden ya da etmeyenlerin korku düzeyleri arasında fark yoktur yani aynı düzeydedir. COVID-19 pandemisi sürecinde çalışmaya evden devam ediyor olmak bulaş riskini azaltması ve işsizlik riskinin olmaması bakımından bireylerin daha az kaygı yaşamalarını sağlamıştır. Banka şube çalışanlarının pandemi sürecinde yakın çevresinde virüs enfekte olan bireylerin varlığı korku ve kaygı oranını arttıracak kriterler arasında sayılabilir. Çalışanların yakınına kaybetme endişesi ve kendisi dâhil yakın çevresine virüs bulaş riskini düşünmek korku ve kaygı düzeyini etkileyecektir. Ankete katılan banka çalışanlarında bu değişkenlerde anlamlı fark olmaması bireylerin yakınlarında COVID-19 enfeksiyonu teşhisi konulan kişi sayısının azlığı olarak görülebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen son bulgu ise COVID-19'a yakalanmaktan korkanların ve COVID-19 haberlerini takip edenlerin korku düzeyi daha yüksek olduğudur. COVID-19 ile ilgili haberlerin basında ve sosyal medyada yayınların çalışanlar üzerinde oluşturduğu korku ve panik araştırmamıza katılan katılımcılarda yüksek çıkması, çalışanlarda psikolojik etki ile birlikte panik ve korku düzeyini etkilediği sonucuna varılmaktadır. Genellikle insanların salgının boyutları hakkında bilgi edinmek için televizyonu ve sosyal medyayı yaygın bir şekilde kullanmalarına rağmen, alınan tedbirler kapsamında evde kalma kısıtlamaları, insanların sosyalleşme isteklerini gidermeleri için daha fazla elektronik medya platformlarına yönelmelerine sebep olmuştur. Sosyal medya, COVID-19 salgınında bir yandan sağlık iletişimini geliştirmeye destek olmakla birlikte diğer yandan ise istenmeyen olumsuz etkilere yol açmaktadır. Sosyal medya araçları salgın konusunda toplumu doğru yönde bilgilendirmeye, bilinçlendirmeye ve farkındalık oluşturmaya, uyulması gereken önemli kuralları bildiren, paniği azaltmaya, insanlar arasında etkileşimi ve iletişimi sağlayarak psikolojik açıdan destek olmaya yardımcı olmaktadır. Sosyal medyanın yol açtığı COVID-19 salgınında istenmeyen etkileri ise gerçek dışı, yanlış bilgi paylaşımlarıdır. Yanlış ve eksik bilgilendirmeler insanların üzerinde psikolojik olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Dünya tarihine bakıldığında salgın hastalık dönemlerinde korku ve stres çok sık karşılaşılan güçlü duygulardır. COVID-19 ile ilgili yapılan haberleri sürekli takip etme hastalığa yakalanma korkusu açısından psikolojik risk teşkil etmektedir. Örneğin, enfekte olma korkusu, enfekte olma durumunda iyileşebilme kaygısı, yakın çevresine de bulaştırma korkusu çalışan bireylerde en fazla görülen korku ve endişedir. Salgının ilk dönemlerinde sosyal medya başta olmak üzere farklı platformlarda yanlış bilgilendirmeler ortaya çıkmıştır (Aydın, 2020). COVID-19, sosyal medya ve televizyon haberlerinde sıklıkla takip edilen bir konudur. İnsanları bilgilendirici nitelikte konular içerikler sunulduğu gibi, topumu karamsarlığa sürükleyebilecek birçok bilgi ve haberlerde kullanıcılar ve izleyicilere anlık olarak sunulmaktadır (Arslan, 2006).

Sosyal medyanın kullanımı COVID-19 salgın sürecinde insanların birçok konularda haber alma imkânı getirirse de kullanımına gereken hassasiyet gösterilmediği zamanda birtakım olumsuzlukların meydana gelmesine sebep olabilmektedir. Daha fazla kullanıcıya ulaşma

ve reyting kaygısıyla yayınlanan paylaşımlar, görüntüler ve bilgiler ilerleyen süreçte insanlarda ruhsal sorunlar yaşanmasına neden olabilecektir (Kaya, 2020). Bütün dünyayı ve bütün toplumları etkileyen ve etkilemeye devam etmekte olan COVID-19 pandemisi sürecinde toplumun ruh sağlığı özellikle dikkat edilmesi gereken bir konu olacaktır. Korku ve korkunun neden olduğu bazı psikolojik sonuçlar için salgın dönemleri ve sonrasında salgının etkilerini azaltmak için topluma ve bireye yönelik koruyucu müdahale programları yapılması oluşacak psikolojik etkileri azaltmak toplum sağlığı için farkındalık oluşturmak eğitimler vermek yazılı ve görsel basın ve sosyal medya üzerinden yayınlar ile desteklemek buna yönelik eğitim seminerleri düzenlemek salgın ve sonrası için oluşabilecek olumsuz etkilerin en az seviyelerde oluşmasını sağlayacaktır.

Bu sonuçlara göre COVID-19 nedeniyle yakınlarını kaybeden bireyler yakın takibe alınmak suretiyle, bu kişilere ve ailelerine psikolojik destek sağlanması önerilmektedir. COVID-19 virtüsü ile topluma sürekli basın ve medya üzerinden bilinçli farkındalık oluşturmaya yönelik korku ve kaygı ile baş etme konusunda yardımcı olmak üzere psikolojik temelli stres azaltmaya yönelik programlar yapılması ülke geneline mülki idare amirleri, yerel yönetimler birlikte hareket ederek toplumda oluşabilecek kaygı stres ve korkuyu en az seviyelere getirmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahorsu, D., Lin, C., Lmani, V., Saffari, M., Griffiths, M., & Pakpour, A. (2020, March 27). The Fear of COVID-19 Scale: Development. *International Journal of Mental Health and Addiction*.
- Arslan, D. A. (2006). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*.
- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth dönemde sosyal medyada dezenformasyon covid- 19 (Yeni koronavirus) pandemi süreci. (12). *Asya Studies Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Baldwin, R., & Mauro, B. (2020, March 6). Economics in the time of COVID-19: A new a book.
- Brooks, S., Webster, R., Smith, L., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. (2020, March). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *395(102207)*, 912-920. *The Lancet Psychiatry*.
- Crosby, A. (2003). *America's forgotten pandemic; The Influenza of 1918* (2nd ed). (C. U. Press, Dü.) Cambridge.
- Çınar, F., Çapar, H. ve Ekinçi, G. (2021). Effect of COVID-19 anxiety on perceived risks and avoidance behaviors. *Annals of Clinical and Analytical Medicine*. DOI: 10.4328/ACAM.20463.
- Demirbilek, Y., Pehlivan Türk, G., Özgüler, Z., & Alp Meşe, E. (2020). COVID-19 outbreak control, example of ministry of health of Turkey. *TURKISH JOURNAL OF MEDICAL SCIENCES*, 50(SI-1), 489-494.
- Dırvar, F., Uzun Dırvar, S., Köksal, A., Çimen, O., Erbaş, A., Bayhan, İ., & Kaygusuz, M. (2021). Experiences from a non-COVID hub referral orthopedic trauma hospital during the COVID-19 pandemic in Turkey. *International Journal Of Research In Orthopaedics*, 7(2), 183.
- Duran, M., & Acar, M. (2020). Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik. 54-67. *International Journal of Social and Economic Sciences*.
- Gu, C., Jiang, W., Zhao, T., & Zheng, B. (2020, March 9). Mathematical recommendations to fight against COVID-19.
- Hair, J., Black, C., Babin, B., Anderson, R., & Tatham, R. (2013). *Multivariate*. Pearson Education Limited.
- Hobfoll, S., Watson, P., Bell, C., Bryant, R., Brymer, M., Freidman, M., . . . Jong, J. (2008, January). Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. 283-315. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*.
- Huremovic, D. (2019). *Psychiatry of Pandemics A Mental Health Response to Infection Outbreak*. Springer Nature Switzerland AG .
- Kaya, B. (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri. 123-124. *Klinik Psikiyatri*.
- Lai, C. (2020). Asymptomatic carrier state, acute respiratory disease, and pneumonia due to severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2). *53(3)*, 404-412. *Journal of Microbiology, Immunology and Infection*.
- Naeem, F., Irfan, M., & Javed, A. (2020, January- March). Coping with COVID-19: urgent need for building resilience through cognitive behaviour therapy. *12(1)*. *Khyber Medical University Journal*.
- Reger, M., Ian, H., & Joiner, T. (2020). Suicide Mortality and Coronavirus Disease 2019—A Perfect Storm? *Journal of the American Medical Association Psychiatry*. doi:10.1001/jamapsychiatry.2020.1060
- Torales, J., O'Higgins, M., & Castaldelli-Maia, J. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *Int J Social Psychiatry*.
- WHO. (2020, 03 31). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). URL. World Health Organization. (2010b). What is a pandemic? . <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>, http://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/, accessed September April 14, 2021.